

ze çarpıyor. Bu, yaşadığımız olumsuz koşullarda zorunlu ve doğal bir durum. Ama her nedense sorunların duyurulması anlamında basın, ülke yöneticilerinin ve hatta hekim tabanının bu güne dek yeterli ilgisinin çekilemediği göze çarpıyor. Eğer bu durumun son 10 yılın sıkıntılı ve güvensizlik ortamından kaynaklandığını varsayarsak yeni bir döneme, "14 Martlar" anlamında da yeni planlarla girmek uygun olacaktır. Kuşkusuz, bu 14 Martta da yerel Tabip Odaları kendi etkinliklerini planlayacaklar ve tabanları ile iletişimlerini düzeyinde bu bayramı kutlayacaklardır. TTB için bakıldığında ise, kendi üyelerine olduğu kadar kamuoyuna da bu gibi simgesel günlerde ülkemizin sağlık düzeyini ortaya koyan mesajlar iletme şansı doğuyor. Hele böylesi "Meslek Örgütlerine Siyasi Yaşamda Yer ve Önem Verileceği" mesajının dile getirildiği bir döneme girerken... Geçtiğimiz günlerde bir hocamın, Cumhuriyet döneminin sağlık politikalarının konu edildiği bir dersini izlerken önemli bir noktanın ayrımına vardım. Dr. Refik Saydam'ın Sağlık Bakanlığı döneminde Koruyucu Hekimliğe ağırlık verildiğini, Dr. Behçet Uz döneminde, büyük Verem-Savaş mücadelesi dışında Sağlık Hizmetine ağırlık verildiğini, çok partili döneme geçildiğinde siyasi iktidarların halka somut rakamlar verebilmek amacıyla, hekim sayısı, hastane sayısı ve buna benzer sayısal değerlere eğilerek sağlık hizmetine ağırlık vermek zorunda kaldıklarını, koruyucu hizmetin, halk gözünde somut bir hizmet ifade etmediği düşüncesiyle buna gerekli önemin verilemediğini yorumladım. Bu olayı bu kadar basite indirgemek, diğer faktörleri dışlamak her zaman olanaklı olmasa da geçerlilik payı ağır basıyor kanımca. Son seçim propagandaları ve yeni hükümetin kuruluşundan sonra ilk kez siyasi erk'in "Bebek ölüm hızı" nı dile getirdiğini görüyoruz. Bu bence, koruyucu hekimliğe gerekli önemin verilmesini isteyen meslek örgütümüze verilmiş bir mesaj olarak da algılanmalıdır. Bu hizmeti vermeye soyunan siyasi iktidarların bunda başarılı olduklarında halka bunu anlatabilmelerinde hekimlerin desteği olmalıdır kanımca. İşte bu noktada TTB'ye düşen önemli bir görev, "Ülkenin Sağlık Düzeyi ile ilgili verileri" halka duyurmak olmalıdır. En iyi yolun basın olduğu düşünülürse, bu 14 Mart ve her 14 Mart bir önceki yılın "Sağlık düzeyi Verilerini" basında ilan etmek, TTB yetkilileri tarafından televizyonda duyurmak, hem kamuoyunu aydınlatmak anlamında hem de koruyucu hekimliğe ağırlık verecek siyasi iktidarları yüreklendirmek anlamında önemli bir işlev olacaktır.

Hekimlerin yalnızca kendi çıkarları doğrultusunda davrandıkları yanlış inancına yanıt vermek, onları halkla bütünleştirmek düşüncesiyle böylesi saygın bir çıkışı hekimlerin **en üst organından** bekliyoruz. Hepbirlikte...

Körfez Savaşı'nın maliyeti

Doç. Dr. Özen AŞUT*

Bir yıl önce Irak'ın bombarlanmasıyla Körfez Savaşı'nı başlatan ilk gece, hiç kimse bu savaşın süresini, kapsamını ve sonuçlarını öngöremiyordu. aradan bir yıl geçmesine karşın, bu savaşın yol açtığı zararların boyutları konusundaki belirsizlik sürüyor. Uluslararası uzmanlar, kimi olumsuzlukların ancak yıllar sonra ortaya çıkabileceğini açıklıyorlar. Irak halkının, 43 gün süren saldırılar boyunca doğrudan yüz yüze geldiği tehlikeler ve can kaybının yanı sıra, savaşın yarattığı çevre kirliliği ve sağlığa aykırı öteki koşullar, bugün hâlâ etkilerini sürdürüyor, insanı ve doğayı tehdit ediyor.

Yalnızca Körfez Savaşı'nın ilk 19 günü, Irak topraklarına, tüm İkinci Dünya Savaşı boyunca kullanılan patlayıcının üç katı üzerinde bomba atılmıştır. Bu bombardımanın 100 ile 150 bin arasında Iraklıların yaşamına mal olduğu tahmin edilmektedir. Savaşın hemen sonrasında ortaya çıkan sığınmacıların sayısı bir milyon sekiz yüz bine ulaşmış; bu insanların da 30 bin kadarının, sığınmacılığın getirdiği olumsuz koşullar nedeniyle yaşamlarını yitirmesi, can kaybını arttırmıştır. Irak'ın altyapısı büyük ölçüde hasar gördüğünden, savaş sonrasında insan sağlığı ve yaşamı büyük tehdit altında kalmış, özellikle çocuklar ve yaşlılar etkilenmişlerdir. Körfez Savaşı'nın bu yakın etkilerinin yanı sıra, bugün hâlâ geçerli olan ve sürmesi beklenen, çevreyi ve insanı ilgilendiren sonuçları, önemini korumaktadır.

DUMAN VE PETROL KİRLİLİĞİ

Savaş sonrasında, bölgede petrol kuyularının yanmasına bağlı olarak, önemli bir duman kirliliği oluştu. Her gün bir milyon varil kaba petrolün yandığı tahmin ediliyor. Duman kirliliğinin çevre üzerindeki etkilerinin boyutları ve iklim değişikliklerine yol açıp açmayacağı henüz bilinmiyor.

Körfez Savaşı'nın başka bir boyutunu oluşturan petrol kirliliği ise, denizi ve deniz canlılarını etkileyerek, büyük zarara yol açmıştır. Besin kaynaklarını yitiren yunuslar, kaplumbağalar, çeşitli balıklar risk altındadırlar. Ayrıca, bölgedeki geçimini su ürünlerinden sağlayan önemli bir nüfus, açlığa terk edilmiştir.

Savaş sırasında değişik nedenlerle yüzeysel su kaynaklarının kirlenmiş olması, pek çok bulaşıcı hastalığın yayılmasına yol açmıştır. Özellikle bula-

* NÜSHED Genel Sekreteri, T.T.B. Halk Sağlığı Kolu Yürütme Kurulu Üyesi

şıcı ishalden birlerce kişi ölmüştür. Körfez Savaşı'nın çevresel etkilerinin tüm boyutları ise ancak zaman içinde anlaşılacaktır.

SAĞLIK ALANINDAKİ YIKIM

Irak'taki sağlık sistemi, Körfez Savaşı, daha sonra ortaya çıkan ayaklanmalar ve sürmekte olan ekonomik ambargonun üst üste gelen etkileriyle, bugün tümüyle çökmüş durumdadır. Uluslararası yardımlar sonucu ülkenin kuzey bölgelerinde kimi düzelmeler olmasına karşın, güneyde bir halk sağlığı dramı yaşanmaktadır. Irak'ta bir inceleme gezisi yapan **Harvard Halk Sağlığı Okulu** ekibinin bulgularına göre, güney Irak'ta "beş yaşından küçüklerde ölüm hızı", 1986-1990 değerlerine oranla, 1991'de 3.8 kat artmıştır. Hastaneleri, açlık çeken ve açlıktan ölmek üzere olan çocuklar doldurmaktadır. Çocuklardaki malnutrisyon (beslenme yetersizliği) 4-5 kat artmıştır. Kanalizasyon ve arıtma sistemlerinin bombardımanı sonucu ortaya çıkan su kirliliği, bulaşıcı sarılık, tifo, bruselloz, ishal gibi hastalıkların halk arasında hızla yayılmasına ve salgınlara yol açmıştır. Aynı biçimde, üç yıl önce çocuk felcinin ortadan kaldırıldığı bölgelerde, çocuk felci salgını gözlenmiştir.

Bugün Irak'ta, kan basıncı yüksekliği, astım, sara gibi süregelen hastalıklarda kullanılan yaşam kurtarıcı ilaçların hiçbiri bulunmamaktadır; aşılar yoktur. Bombardımanlar sonucu elektrik kaynaklarının kesintiye uğraması, tıbbi araçları bozmuş; bu durum, yaşamsal olmayan tüm ameliyatların ertelenmesine yol açmıştır. Sonuç olarak, yalnızca sanayi öncesi ilkel yöntemlerle, acil cerrahi müdahaleler yapılabilmektedir.

Ekonomik ambargo, halkın sağlık durumunu daha da kötüleştirmektedir. Bu koşulların kurbanları ise, yöneticiler değil, masum çocuklar, yoksullar, yaşlılar ve düşkünlere. Eğer durum kısa zamanda değişmezse, ağır kış koşulları ülkeyi açlığa ve tam bir sağlık yıkımına itecektir.

SONUÇ

Körfez Savaşı bir kez daha göstermiştir ki, bir sorun çözme yöntemi olarak savaşa başvurmanın hiçbir haklı gerekçesi olamaz. Bugün insanlığın ulaştığı aşamada, insan yaşamına yönelik yöntemler savunulamaz. Körfez Savaşı, savaş tehlikesinin hâlâ güncelliğini koruduğunu ve savaşın, süreç içinde kimi halk kesimlerini arkasına alabileceğini göstermesi bakımından öğretici olmuş; bu bakımdan da barış için savaşımın ne denli yaşamsal olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir. Körfez Savaşı'nın açtığı yaraların sarılabilmesi ve daha fazla can kaybına yol açılmaması için, Irak'a uygulanan ekonomik ambargonun en kısa zamanda kaldırılması ve bu ülkeye uluslararası bir destek sağlanması gerekmektedir.

Yüksek Öğretim Kurumu ile ilgili sorunlar ve öneriler

Prof. Dr. Mehmet ÜNAL*

4.11.1981 tarihinde 2547 sayılı yasayla kurulan YÖK bu güne değin sürekli tartışma konusu olmuştur. Basında birçok yazı yazılmış televizyon ve radyoda açık oturum ve konuşmalar düzenlenmiştir. Bu yazıda sorunlar ve öneriler bir kez daha özetlenmektedir.

YÖK DÖNEMİ VE SORUNLARI

- Tüm çağdaş ülkelerin ve insanların benimseydiği demokrasi ve özerklik anlayışı üniversitelere çok görüldü.

- Büyük önder Atatürk'ün en çok önem verdiği ve tüm devrimleri temeli saydığı laiklik ilkesi savsaklandı.

- Üniversite dışı gelişen sosyo-ekonomik bozuklukların, açmazların sorumluluğu, gerçek sorumlu ve suçlular yerine üniversitelere yüklendi.

- Uluslararası düzeyde bilimsel saygınlığı olan birçok bilimadamı üniversitelerden uzaklaştırıldı. Bilimadamlarının yurt dışına, özel sektöre gitmeleri özendirildi ya da zorlandı.

- Öğrencilerin, öğretim üye ve yardımcılarının toplum ve ülke sorunlarına ilgisi ve çözüm arayışları kısıtlanırken kişisel çıkar ve "yalnız kendi geleceğini düşün" kaygısı yaratıldı.

- YÖK ve başkanından, rektör, dekan, bölüm ve anabilim dalı başkanlarına, öğretim üye ve yardımcılarına, öğrencilere doğru yetkici-buyrukçu bir düzen getirildi. Ast, üste karşı bağımlı kılındı. Öğrencileri dinlemek, anlamak, sorunlarına hoşgörü ile yaklaşıp nesnel ve insancıl çözümler bulma yerine katı ve cezacı bir tutum yeğlendi.

- Öğretim üyelerinin akademik aşama yapma

* Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı